

III. TANDHEELKUNDE EN TANDTECHNIEK

De ontwikkeling der tandheelkunde in de laatste driekwart eeuw is over het geheel genomen in de richting gegaan van tandtechniek naar tandheelkunde en over de gehele wereld is dat proces hetzelfde geweest, zij het dan ook dat het tempo niet overal gelijk was en is.

Wanneer wij eigen land als voorbeeld nemen, geven wij dus ook het internationale aspect dier ontwikkeling aan.

Vóór de Artsenwet van 1865 kende men in ons land naast de *Medicinae Doctores*, de plattelands heel- en vroedmeesters, benevens de chirurgijns.

Onder die chirurgijns waren ook „tandmeesters” begrepen en in hun handen was de tandheelkunde dier dagen gelegd. Zij bestond voornamelijk uit extracties en veelal was het de barbier, die deze voor zijn rekening nam.

Daarnaast had men de reizende experts, zo wel bekend van de schilderijen onzer Hollandse meesters, waaronder er waren, die zich tevens bezighielden met het vervaardigen en inzetten van kunstgebitten, vaak op zeer bekwame wijze uit ivoor vervaardigd en ook wel met de een of andere vorm van conserverende tandheelkunde.

Voor het overgrote deel echter waren deze „meesters” kwakzalvers, van een vaak bedenkelijk soort en de Wet van 1865 maakte aan hun bedrijf officieel een einde, daar slechts de Arts bevoegd werd tot het uitoefenen ook van de tandheelkunde.

Doordat hier echter van overgangsmaatregelen geen sprake kon zijn en het aantal de tandheelkunde uitoefenende artsen uitermate gering was, ontstond de onhoudbare toestand, dat er nu vrijwel in het geheel geen hulp meer was.

Men was van Scylla in Charibdis vervallen en men moest wel maatregelen beramen om een uitweg te vinden. Die uitweg werd dan ook in 1876 gevonden door het bij de Wet creëren van Tandmeesters, die na afgelegd examen het recht verkregen de tandheelkunde uit te oefenen.

Teneinde aan de noodtoestand tegemoet te komen, moest men deze examens wel uitermate gemakkelijk maken om zodoende althans een redelijk aantal mensen te vinden, die in de gebleken behoefte konden voorzien, zij het dan ook dat zodoende de „stand der tandmeesters” toen niet bepaald op groot aanzien kon bogen.

Dit moest uiteraard de besten onder hen ten zeerste verdrieten en al spoedig ontstond dan ook de wens om door het verzwaren der examens de kennis en kunde te vergroten ten bate zowel van de patiënten als van de tandheelkunde en haar beoefenaren.

Te onzent is het vooral Dr. Th. Dentz geweest, die hier pionierswerk heeft verricht en door zijn onvermoeid pogen in Nederland zowel tandheelkundig onderwijs heeft ingevoerd als de wettelijke regeling gewijzigd kreeg, waardoor ook het peil der tandartsen aanzienlijk werd verhoogd.

Via de Wetten van 1913 en 1947 zijn wij dan ten slotte aangeland tot de toestand zoals wij die heden kennen.

Wie nu de onderwijsprogramma's van vroeger en thans onder de loupe neemt, zal onmiddellijk bemerken dat het zwaartepunt verhuisd is van de technische zijde van de opleiding naar de biologische en medische, zózeer zelfs dat meer dan één onder de oudere practici zich wel eens ongerust afvraagt of de schaal niet te véél is doorgeslagen en of men heden ten dage zich wel voldoende rekenschap geeft van het feit, dat ook de medisch meest voortreffelijk opgeleide tandarts een failure zal blijken te zijn indien hij niet tevens het technische gedeelte van zijn beroep beheerst. Dit geldt natuurlijk evenzeer voor de chirurg, oor-, neus-, keelarts etc. Alleen is nu eenmaal in de tandheelkunde de technische zijde van groter omvang en weer sterk gespecialiseerd en dit is er in de loop der jaren niet minder op geworden. Als gevolg daarvan vindt men dan ook tegenwoordig specialisten in de mondchirurgie, orthodontie, parodontose en prothese en hierbij zal het wel niet blijven.

Hoe dit ook zij, zeker is het dat de tandarts van heden niet meer de man is, die een gedeelte van zijn tijd in het laboratorium door kan brengen, bezig met het vervaardigen van prothesen, kroon- en brugwerk, daarbij geholpen door zijn — vroeger gewoonlijk zelf opgeleide — hulpkracht of hulpkrachten.

Men kan nu eenmaal niet tegelijk patiënten behandelen en zelf technisch werk verrichten en zo ontstond dus meer en meer de toestand, dat dit in het laboratorium te vervaardigen werk, geheel moest worden overgelaten aan de hulpkrachten.

Een en ander leidde tot steeds grotere ontwikkeling van de tandtechniek als vak, een vak dat ook alweer door de steeds voortdurende

vindingen der moderne wetenschap zodanig is uitgedijd, dat het heel moeilijk zal zijn een technicus te vinden, die in staat is zowel op het gebied der prothese, kroon- en brugwerk, orthodontische apparatuur en porceleinwerk topprestaties te leveren.

Dit is te meer het geval omdat jammer genoeg, door de boven-geschetste ontwikkeling, een opleiding in dit niet meer eenvoudige vak ten enenmale ontbreekt en de leerjongen dus, via het toeval van de plaats waar hij terecht komt en naarmate zijn capaciteiten, opgroeit tot een meer of minder bruikbare kracht.

Toen verder steeds meer voor de tandarts de nadruk viel op het conserverende werk en — gelukkigerwijze — de prothese daardoor op de achtergrond werd gedrongen, ontstond voor de jonge tandarts de situatie, dat hij veelal voor een eigen laboratorium en technicus niet voldoende werk had en zocht hij vaak de oplossing door zijn technisch werk met een of meer collega's onder te brengen in het laboratorium van één van hen. Ook dit gaf echter vaak aanleiding tot moeilijkheden en ten slotte droeg men het werk op aan een tandtechnicus, die men een eigen laboratorium gaf totdat eindelijk meerderen onder hen zich geheel vrijmaakten en zich, buiten iedere garantie van loondienst, bereid verklaarden om tegen door hen vastgestelde tarieven, werkstukken te maken voor ieder die daarom vroeg. Ging het goed, dan had hij alda hulp nodig, assumeerde zich nu zelf hulpkrachten in loondienst en op deze wijze ontstonden binnen betrekkelijk korte tijd tandtechnische laboratoria, waarvan sommige uitgroeiden tot formidabele bedrijven.

Dit had zijn goede en zijn slechte kanten. Enerzijds werd in de best geoutilleerde, door bekwame krachten voortreffelijk werk gepresteerd, anderzijds probeerden velen — aangelokt door het succes hunner bekwame vakbroeders — hetzelfde te doen, zonder daartoe de nodige bekwaamheid, ook economische bekwaamheid, te bezitten, met als gevolg vaak mislukking en de noodzaak andere wegen en middelen te vinden om in het bestaan te voorzien.

Die wegen zijn dan gemeenlijk die van de onbevoegde uitoefening der tandheelkunde en — merkwaardigerwijze — de mislukking als tandtechnicus bleek vaak een succes als kwakzalver; financieel succes voor hemzèlf dan wel te verstaan. Zo zag men het aantal „Tandheelkundige Instituten” geweldig groeien en als men de verhalen geloven mag, werden en worden daar — met oplichtersmethoden — grote sommen geld verdiend.

Bezien wij nu het geheel, dan kan men het volgende vaststellen:

1. de in loondienst zijnde tandtechnicus kent geen opleiding en

examens; hij is overgeleverd aan het toeval, op welk laboratorium hij terecht komt en wat men hem daar zal leren, hetgeen van grote invloed zal zijn op zijn toekomst en zijn bestaanszekerheid.

2. Het feit, dat een ieder zich als laboratoriumhouder kan vestigen, bracht mede, dat ook vele der zwakste broeders dit probeerden, met al de funeste gevolgen van dien.
3. Het grote laboratorium met zeer vele in loondienst werkende krachten, veelal in gespecialiseerde afdelingen, soms werkende met filialen, geeft ondanks ogenschijnlijk goed werk aanleiding tot bezwaren.

De daar werkzame krachten worden eenzijdig opgeleid, zodat zij in hun vak heel weinig waard zijn en daar ook weinig interesse voor kunnen hebben.

Het werk wordt door de omstandigheden vaak „confectie-arbeid”, hetgeen de tandheelkunde niet ten goede komt. Buiten de schuld van de laboratoriumhouder moet hij, om zijn klanten niet te verliezen, soms werk maken dat niet verantwoord is.

Door het kopen van „patenten” verschaft hij zich zo mogelijk het alleenrecht voor alles en nog wat, hetgeen alweer de tandheelkunde niet ten goede komt.

Door scherpe concurrentie in tijden van slechte conjunctuur werd zijn bestaansmogelijkheid verzwakt, behield hij bruikbare krachten, ook al wist hij dat ze wel onbevoegd patiënten behandelden en ontstond er zodoende een nog grotere „hausse” in de illegale praktijken.

Dit alles had uiteraard sinds geruime tijd de belangstelling van de Ned. Mij. tot Bev. der Tandheelkunde. Men meende de oplossing te moeten zoeken door het aangaan van overeenkomsten met organisaties van loontrekkende tandtechnici en laboratoriumhouders. Toen bleek, dat deze of niet of onvoldoende waren georganiseerd, werd op hen aandrang uitgeoefend dit alsnog te doen in de overtuiging dat men alleen op deze wijze tot goed geordende toestanden kon geraken; dat men zou kunnen komen tot opleiding, examens, regeling van salarissen en werktijden, regeling van tarieven etc.

Dit is dan ook vóór de oorlog geschied en er ontwikkelde zich een sfeer van vertrouwen tussen de verschillende partijen, waardoor men mocht hopen dat een goede regeling nog maar een kwestie van een nabije toekomst was.

Toen kwam de oorlog en daarmee de tijdelijke buitenwerkingstelling van onze Maatschappij door de vijand, benevens een tekort aan allerlei materialen, waardoor een hoogconjunctuur in het

leven geroepen werd, met name voor hen die daarvan misbruik wensten te maken.

De na-oorlogse mentaliteit maakte een en ander niet beter en men kan helaas thans slechts constateren, dat er op dit gebied een grotere chaos heerst dan ooit te voren.

Het zou te ver voeren om hier diep op in te gaan. Als tekenend staaltje moge worden aangehaald een schrijven van een der grote Dental Depots, waarin vermeld wordt, dat aan het leveren aan onbevoegden niet veel te doen is, onder meer omdat „een groot aantal leden van de ledenlijst van de V.L.H.T., de Laboratorium-Bond, onbevoegde praktijken hebben!”

In een tijd, waarin geld geen rol speelde, zijn tal van misstanden ontstaan; zonder overleg met de tandartsen worden volstrekt willekeurig tarieven vastgesteld, die door een handige camouflage door de Prijsbeheersing worden geslikt en zó zeer zijn die prijzen opgevoerd, dat thans — bij snel dalende conjunctuur — de sociale tandheekunde in het gedrang komt.

Het is zelfs zover gekomen, dat de heren Laboratoriumhouders op hun vergaderingen programma's de wereld inzenden, waarin zij als hun mening te kennen geven dat het vervaardigen van het tandtechnische werk uitsluitend aan hen behoort te worden overgelaten en aan de tandartsen behoort te worden ontnomen!!

Het wordt de hoogste tijd, dat aan deze misstanden een einde wordt gemaakt en opnieuw maatregelen worden beraamd in de chaos orde te scheppen. Men heeft schrijver dezes, destijds voorzitter van de Maatschappij, wel eens verweten dat hij, door te bevorderen dat de tegenstanders zich goed organiseerden, een voor de tandheekundige professie gevaarlijk werk deed. Hij heeft daar toen op geantwoord, dat dit zeker nooit een gevaar kon zijn, omdat — ofschoon het niet eenvoudig bleek hen bijeen te brengen — het wel zeer gemakkelijk zou wezen hen de baas te blijven, zo die noodzaak ooit zou bestaan. Immers, de werkopdrachten moeten van de zijde der tandartsen komen, die in het uiterste geval bovendien nog in staat zijn al die maatregelen te treffen om noodtoestanden op dit gebied te beheersen. Eigenbelang brengt dus al mede dat men zich aan afspraken zal hebben te houden.

En voor het overige behoort men deze groepen niet te zien als tegenstanders, doch als medewerkers.

De oorlog en zijn nasleep heeft tengevolge gehad, dat veel anders is gegaan dan men gedacht en gehoopt heeft. Maar aan de juistheid van het bovenstaande doet dit niets toe of af en vanaf het ogenblik, dat de Maatschappij zich voorneemt hier met eerlijke doch sterke hand orde te scheppen, kan het resultaat niet twijfelachtig zijn.

Een regeling voor opleiding en examens, een regeling van het laboratoriumwezen, een in onderling overleg vaststellen van redelijke tarieven, salarissen en werktijden, een volstrekt onmogelijk maken van illegale handelingen, zijn van zó groot algemeen belang, dat niemand zich daaraan zal kunnen onttrekken zonder zijn positie verloren te geven.

Een goede tandtechniek, in zijn volle omvang, als onderdeel van de uitoefening van ons beroep is voorts voor de tandarts van zoveel betekenis, dat hij van zijn beroepsorganisatie mag en moet verlangen, dat zij al die maatregelen neemt om ten spoedigste te komen tot een regeling, *die onder de leiding van onze Maatschappij* bevrediging zal geven aan alle betrokkenen.

Ch. F. L. NORD